

**Keski-Suomen sote-
uudistuksen hankeinfo
järjestöille
Lapset, nuoret ja perheet
Tulevaisuuden sote-
keskus**

17.3.2021

Hanna Hämäläinen, projektipäällikkö,
lapset, nuoret perheet

Marika Erkkilä, projektityöntekijä, lapset,
nuoret perheet

Sisältö

1. Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma
2. Keski-Suomen LAPE-yhteistyöryhmä
3. Kansallinen Lapsistrategia
4. Perhekeskuskehittäminen
 1. Kansallinen kehittämistyö
 2. Keski-Suomen kehittämistyö
5. Vaikuttavat menetelmät
6. Lapset puheeksi-menetelmä
7. IPC-menetelmä
8. Nuorten mielenterveys- ja päihdepalvelut
9. Maakunnallinen perheoikeudellinen yksikkö
10. Sähköisten palveluiden kehittäminen osana OmaKS-palvelu
11. Lastensuojelun työparityö
12. LUMO-hanke

LAPE-muutosohjelmaa ohjaavat periaatteet

- **Lapsen oikeudet ja lapsen etu**
 - Ihmisoikeusperustaisuus ja Lapsen oikeuksien sopimus
- **Voimavarojen vahvistaminen**
 - Oma toimijuus, yhteisöllisyys, lasta suojaavat tekijät, hyvä vuorovaikutus
- **Lapsi- ja perhelähtöisyys**
 - Lapsen oma toimijuus, tuki kasvuympäristöön ja vanhemmuuteen
- **Perheiden monimuotoisuus**
 - Perheiden monimuotoisuuden huomioiminen ja tarpeisiin vastaaminen

Lapsen oikeudet
ja lapsen etu

Voimavarojen
vahvistaminen

Lapsi- ja
perhelähtöisyys

Perheiden moni-
muotoisuus

Kansallinen lapsistrategia

- Suomen ensimmäinen kansallinen Lapsistrategia julkaistiin helmikuussa 2021
- Lapsistrategian avulla tavoitteena on luoda lapsen oikeuksia kunnioittava, lapsi- ja perhemyönteinen Suomi.
- Kansallisen lapsistrategian perustana on Suomea velvoittava YK:n lapsen oikeuksien sopimus
- Strategia perustuu kolmeen pääajatukseseen:
 1. Strategialla luodaan aidosti lapsi- ja perhemyönteinen, lapsen oikeuksia kunnioittava Suomi.
 2. Lapsen oikeudet ja asema vakiinnutetaan niin, että lapset huomioidaan johdonmukaisesti kaikessa poliittisessa ja tosiasiallisessa toiminnassa muiden yhteiskunnan jäsenten rinnalla ja että lapset saavat tietoa heille kuuluvista oikeuksista.
 3. Haavoittuvassa asemassa olevien lasten asema turvataan ja heidän tarpeensa tunnustetaan paremmin.

Keski-Suomen LAPE-yhteistyöryhmä

- Toimii Keski-Suomen alueen kuntien ja muiden lapsiperheitoimijoiden koordinoivana yhteistyöryhmänä, joka valmistelee tulevan hyvinvointialueen ja kuntien yhdyspintaan liittyviä tehtäviä lasten, nuorten ja perheiden näkökulmasta
- Välittää tietoja lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointiin ja palveluiden kehittämiseen liittyvien hankkeiden ja kehittämistoimenpiteiden yhdensuuntaisista tavoitteista ja toimenpiteistä sekä muusta maakunnallisesta lapsiperheitä koskevasta toiminnasta
- Seuraa ja tukee perhekeskustoimintaa ja kehittämistä Keski-Suomen alueen kunnissa ja maakunnan alueella
- Toimii tiedon välittämisen ja käsittelyn rakenteena kansallisen, maakunnallisen ja kuntatason sekä muiden LAPE-ryhmään kuuluvien yhteistyötahojen välillä
- Seuraa ja arvioi lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin tilaa ja palvelukysyntää
- Edustajat mm. kuntien sivistys-, sosiaali-, ja terveystoimesta, kolmannelta sektorilta, seurakunnista ja oppilaitoksista

Perhekeskustoimintamalli

Perhekeskuksen määritelmä

- Perhekeskuksella tarkoitetaan yhteensovitettua lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin ja avuntarpeisiin vastaavaa monialaista palveluverkostoa, joka toimii ja jota johdetaan kokonaisuutena.
- Kokonaisuudella on yhteiset tavoitteet, yhteinen viitekehys, arvopohja ja yhdessä sovitut toimintatavat.
- Perhekeskuksen lapsiperheille suunnatut sosiaali- ja terveystalvelut ovat lakisääteisiä.
- Perhekeskus on palvelukokonaisuus, josta lapset, nuoret ja perheet saavat tarvitsemansa palvelut.

Perhekeskustapaamisten sisältöteemat

- Kerrattu kansalliset perhekeskusmääritelmät ja kriteerit
 - Perhekeskuksen palveluverkosto
 - Perhekeskuksen tehtävät
 - Perhekeskustoiminnan linjaukset
- Käyty läpi jokaisen kunnan kanssa
 - Kunnan strategiset kirjaukset perhekeskustoiminnasta, johtamisrakenne ja perhekeskustoimintaa tukevat rakenteet
 - Monialainen yhteistyön tavat ja –rakenteet
 - Kohtaamispaikkatoiminta ja osallisuuden edistämisen tavat
 - Nuorten palvelut ja palvelutarpeet
 - Koulutus- ja osaamistarpeet
 - Sähköisten palveluiden kokonaisuus ja kehittämistarpeet

Kuntatapaamisilla esille nousseita teemoja

Onnistumisia

- Kaikissa kunnissa tahtotila edistää perhekeskustoimintaa
- Perhekeskustoiminta kirjattu kuntien strategisiin asiakirjoihin, toimintaa tukevat rakenteet olemassa
- Useissa kunnissa on tehty tilaratkaisuja perhekeskustoiminta huomioiden
- Monialainen yhteistyö vahvistunut
- Perheet saavat apua oikea-aikaisesti, varhainen ja matala yhteydenotto mahdollistuu
- Perhekeskuksissa laajasti erilaista ryhmätoimintaa ja jalkautuvia palveluita
 - Mm. ryhmiä erityislasten perheille, vauvamessut, nuorten ryhmät, isäryhmät, perheneuvola ja jalkautuvat terapeutit

Haasteita ja kehittämistarpeita

- Perhekeskustoiminnan yhtenäistäminen
- Lapsiperhepalveluiden /perhekeskuksen monialaiset koordinaatorakenteet puuttuvat osista kuntia
- Työvoiman saatavuuspulmat ja suuri vaihtuvuus
- Neuropsykiatrisiin pulmiin liittyvä osaamisen vahvistaminen
- Eroauttaminen ja lähisuhdeväkivalta-asiat: tukiosaamisen parantaminen perustasolla
- Tukihenkilöiden ja -perheiden saatavuusongelmat
- Nuorten mielenterveys- ja päihdepalveluiden puute perustasolla, ontuva erikoissairaanhoidon yhteistyö
- Korona-ajan tuomat esteet toiminnolle

Esimerkkejä yhteisistä toimintamuodoista kolmannen sektorin kanssa

Jyväskylä: Huhtasuon perhekeskuksen toimipiste ja Huhtasuon monialainen neuvolatiimi

- Monialaisessa neuvolatiimissä mukana kunnan palveluiden lisäksi Sovatek/ Äitinä yhdessä-toiminta ja Keski-Suomen Ensi- ja turvakoti/ Avopalvelu Aino
- **Laukaa:**
 - Mielenterveysomaisten vertaisryhmätoimintaa, järjestäjänä FinFami
- **Muurame**
 - Perheiden iltakahvila, järjestäjänä MLL
- **Petäjävesi**
 - MLL:n perhekahvila, Muistikas ja Omaishoitajien vertaisryhmä.
- **Äänekoski**
 - Voimaa huomiseen kerho erityislasten vanhemmille, järjestäjänä Omaishoitajat ry.
 - Nuorille: HLBTIQA+ - ryhmä, järjestäjänä Seta ry.

Perhekeskustoiminnan monialainen tiimimalli

- Tavoitteena piloida monilaista tiimimallia Keski-Suomen kunnissa perhekeskustoimintaympäristöissä
- Työskentelyä ohjaavana työotteena systeemisyyttä
- Tiimi kutsutaan koolle tilanteissa, joissa lapsen tai tilanne on epäselvä eikä ole selkeää käsitystä, mistä perhe saisi oikeanlaista tukea ja apua; tai perheen tilanne on moniulotteinen

Monialaisen tiimin toimintaperiaatteita

- Kalenteroitu säännöllinen aika esim. 2 x kk, 2 h kerrallaan
- Nimetyt asiantuntijat, joista tarvittavat kutsutaan koolle asiakastilanne huomioiden
 - Esim. perhekeskuksen tehtävistä vastaavat asiantuntijat?
- Asiakas aina mukana tiimin kokouksessa
- Seuranta ja arviointi kuuluu tiimin työskentelyyn

Lapset puheeksi-menetelmä

- Kohtalaista vaikuttavuusnäyttöä saanut varhaisen tuen menetelmä, joka valikoitui Keski-Suomessa levitettäväksi menetelmäksi LAPE-kärkihankekaudella
- LP -työn päämääränä on lapsen hyvinvoinnin ja suotuisan kehityksen tukeminen sekä ongelmien ennaltaehkäiseminen
- LP-menetelmän kaksi porrasta:
 - Lapset puheeksi-keskustelu-osion
 - Lapset puheeksi-neuvonpito-osion
- Keski-Suomessa maakunnallinen Lapset puheeksi-ohjausryhmä:
 - LP-menetelmän edistäminen, koordinaatio ja tuki
 - Tehty maakunnallinen kysely koulutustarpeista 3/2021
 - Suunnitteilla yhteistä koulutusta kuntien tarpeiden mukaan
- Järjestöille tarkoitettu LP-koulutus Hyvä arki lapselle –koulutus, Mieli ry.

LP-keskustelut saaneet perheiltä positiivista palautetta

Nuorten palvelut

Perustason
mielenterveys- ja päihdepalveluiden
kehittäminen

Taustaa nuorten mielenterveys- ja päihdepalveluiden kehittämislle

- Keski-Suomen mielenterveyspalveluiden riittävyys, sekä hoitomuotojen sopivuus väestön palvelutarpeeseen nähden on THL:n arviointiraportin mukaan kyseenalainen
- Mielenterveysperustaisesti sairauspäivärahaa saavien osuus on maan korkeimpien joukossa 18-24-vuotiailla
- Nuorisopsykiatrian avohoidon käyttö on Keski-Suomessa yleisempää kuin muualla maassa
- 4. ja 5. luokkalaisista 14 prosentilla mielialaan liittyviä ongelmia viimeisen 2 viikon aikana (10,9 %)
- 8. ja 9. luokkalaisista nuorista 17,7 % kertoi vähintään kaksi viime viikkoa kestäneestä masennusoireilusta (16,6 %)
- 31,5 % kertoi olleensa huolissaan mielialastaan viimeisen vuoden aikana (27,2 %)
- Lukion 1. ja 2. luokan opiskelijoista 14,5 % kertoi kokeneensa kohtalaista tai vaikeaa ahdistusta viimeisen 2 viikon aikana (12,2 %)

Taustaa nuorten mielenterveys- ja päihdepalveluiden kehittämiseksi

- Nuorten ohjautuminen erikoissairaanhoidon mielenterveyshäiriöiden vuoksi on lisääntynyt voimakkaasti. Perustasolla toteutettavia varhaisia interventioita on ollut niukasti tarjolla. Siksi nuorten yleisimpien mielenterveyshäiriöiden varhaisia ennaltaehkäiseviä ja hoitavia interventioita tulee tuoda ja perustason palveluihin.
- Osana Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelmaa otetaan koulu- ja opiskeluhuollossa käyttöön yleisimpien mielenterveyshäiriöiden ennaltaehkäisyyn ja hoitoon soveltuvia menetelmiä
- Pitkän aikavälin tavoite on tuoda perustasolle käyttöön menetelmiä, jotka soveltuvat yleisimpien häiriöiden hoitoon.
- Maakunnat toimivat yhteistyössä viiden yliopistollisen keskussairaalan (HYKS, TYKS, TAYS, KYS, OYS) lasten, nuorten ja perheiden vaativimpien palveluiden osaamiskeskusten kanssa

IPC- menetelmä

IPC = Interpersonal counselling = interpersoonallinen ohjanta

- Kuuden tapaamiskerran lyhytinterventio nuorten lievään, enintään keskivaikeaan masennukseen
- IPC- menetelmä on valikoitunut nuorten psykososiaalisten menetelmien osalta perustasolla käyttöönotettaviksi siksi, että ne ovat kansainvälisesti vaikuttavaksi todettuja
- Suunniteltu käytettäväksi koulu-, oppilas ja opiskelijahuollossa 13–18- vuotiaille mieliala- ja masennusoireileville ohjaus- ja neuvontamenetelmäksi
 - terveydenhoitajat, psykiatriset sairaanhoitajat, koulukuraattorit ja psykologit
- Koulutuksen jälkeen IPC—menetelmän harjoittaminen pitää sisällään säännölliseen ryhmänä toteutettavaan menetelmäohjaukseen osallistumisen vuoden ajan koulutuksen jälkeen
- Vastuu- ja kouluttajatahona KYS/ NMOK (Nuorten mielenterveyden osaamiskeskustiimi)
- Kolme koulutusaaltoa 2020-2021 aikana, myös jatkoa luvassa

Muut kehittämistyön sisällöt

Lapsiperheiden sosiaalihuoltolain mukaisten palveluiden vahvistaminen

- **Tavoitteena on, että sosiaalihuoltolain mukaisia palveluita vahvistetaan lasten, nuorten ja perheiden sosiaalipalveluiden saatavuuden parantamiseksi ja varhaisen tuen mahdollistamiseksi.**

Miten tämä tapahtuu?

- Yhdenmukaistamalla lapsiperheiden sosiaalihuoltolain mukaista palvelutarpeen arvioinnin sisältöä ja laatua maakunnallisesti yhteistyössä muiden sote-keskuspalveluiden kanssa
- Yhdenmukaistamalla perhetyön käsitettä, sisältöä ja saatavuusperusteita
- Perustamalla maakunnallinen perheoikeudellisten palveluiden yksikkö
 - Toiminta alkanut 1/2021
- Parantamalla lastensuojelun sosiaalityön laatua
 - Palkattu kaksi erityissosiaalityöntekijää kuntien lastensuojelun sosiaalityön työparitueksi

Lastensuojelun kehittäminen

Lastensuojelun työparimalli

- työparityöhön sosiaalityöntekijöille vaativiin tilanteisiin
- Mentorointiin: mentorointiprosessi on lastensuojelun työntekijän mahdollisuus pysähtyä pohtimaan työn arkea yhdessä kokeneen lastensuojelun ammattilaisen kanssa
- Uusien työntekijöiden käytännönläheiseen ja työnohjaukselliseen lastensuojelutyön perehdyttämiskoulutukseen
- Konsultaatioon (yksilö- ja ryhmäkonsultaatiot) lastensuojelukysymyksissä
- Yhteistyötahojen koulutukseen lastensuojelun perustehtävästä ja yhteistyökäytäntöjen tukemiseen paikallisessa verkostossa
- Erityissosiaalityöntekijät Katja Salminen-Lahtinen ja Anu Huovinen

LUMO – lastensuojelun kehittämishanke

- Lastensuojelun kehittämishanke on osa Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelmaa
- Yhteistyö maakunnan lastensuojelun, päihde- ja mielenterveyspalveluiden, sivistystoimen, järjestöjen ja muiden hankkeiden kanssa
- **Hankkeen tavoitteena** on vahvistaa asiakkaiden osallisuutta, parantaa monialaisen verkoston yhteistyötä perus- ja erityispalveluissa sekä edistää systeemisen toimintamallin leviämistä ja juurruttamista lastensuojeluun ja yhteistyötahoille-- monialaiseen yhteistyöhön
- Lastensuojelun ja eri toimijoiden väliseen yhteistyöhön luodaan konkreettinen yhteistyömalli
- Selkeä rakenne ja toimintamalli hyvien käytäntöjen konsultaatioiden jamiseen Itä- ja Keski-Suomen alueella
- Systeemisen toimintamallin kouluttaminen, monialaisen yhteistyön pysyvien toimintamallien mallintaminen ja pilotointi
- Sosiaalityöntekijänä Reetta Salmi / Koske

Yhteystiedot:

Hanna Hämäläinen

projektipäällikkö

Lasten, nuorten ja perheiden palvelut

Keski-Suomen sote-uudistus

Ailakinkatu 17, 1. krs.

40100 Jyväskylä

Puh. 014 2669692, 0503118684

hanna.k.hamalainen@jyvaskyla.fi

[Keski-Suomen sote-uudistuksen verkkosivu](#)

Facebook: Keski-Suomen sote-uudistus

Instagram: KeskiSuomenSoteUudistus

Twitter: @sotekeskisuomi

Marika Erkkilä

projektityöntekijä

Lasten, nuorten ja perheiden palvelut

Keski-Suomen sote-uudistus

Ailakinkatu 17, 1. krs.

40100 Jyväskylä

Puh. 014 2669694, 0503118689

marika.erkkila@jyvaskyla.fi